

ТАЛАНТ ТА РОЗЛАДИ – ЯВИЩА НЕРОЗДІЛЬНІ. ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ АМЕДЕО МОДІЛЬЯНІ ЯК ФЕНОМЕН ЛІКУВАННЯ МИСТЕЦТВОМ

Болгарина С.М., студ. гр. ОМ-414

Наукові керівники – Герасімова Д.Л., доцент, Копилова Н.О., канд. культ., ст. викладач
(кафедра Образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Статтю присвячено дослідженню феномена сублімації особистих переживань через мистецтво на матеріалі життєвого і творчого шляху Амедео Модільяні.

Актуальність теми. У світовій психології давно вивчаються зв'язок ментального стану людини та способи сублімації негативних емоцій та особистого ставлення людини через творчість. Феномен сублімації, з погляду психології, пояснюється тим, що людина адаптує себе та свій ментальний стан під певні ситуації та події, використовуючи життєвий ресурс у більш цікавому напрямі, наприклад, хобі, спорт, читання літератури, перегляд цікавих кіно або театральних вистав. У людей завжди є потреба в реалізації своїх емоцій та почуттів, для чого вони обирають різні методики та вправи.

У сучасній психології розповсюдженою практикою є арт-терапія, яка теж вважається одним з впливових способів вираження і переживання почуттів людини. Сублімація у психології є одним із захисних механізмів дорослої людини, що полягає у подоланні внутрішнього напруження через переспрямування енергії на соціально прийнятні цілі. Отже, у представленій статті розглядається феномен сублімації особистих переживань в мистецтво на прикладі яскравого та неординарного митця Амедео Клементе Модільяні.

Амедео (Іедія) Модільяні народився в сім'ї євреїв-сефардів у місті Ліворно (Тоскана, Італія). Майбутній художник був наймолодшим з чотирьох дітей Фламінію Модільяні та Євгенії Гарсен [3].

На початку ХХ століття Париж був центром світового мистецтва, де молоді та невідомі художники швидко здобували славу. В Парижі вирувало мистецьке життя, формувалися творчі угруповання та новаторські художні напрями. У квітні 1906 року Модільяні оселився у відомому гуртожитку всіх митців на Монпарнасі – Вулику (фр. «La Ruche»), який був обладнаний скульптором Альфредом Буше. Тоді він ближче зійшовся з поетом Максом Жакобом – майбутнім героєм його портретів, а також з Пабло Пікассо. Попри стан здоров'я, що періодично погіршувався, Модільяні був повний життєвої енергії, брав активну участь у галасливому житті Монмартру та продовжував творити. Одним із перших його паризьких друзів став німецький художник Людвіг Майднер, який його назвав «останнім представником богеми» [1].

Рис. 1. Амедео Клементе Модільяні, 1918р.

Рис. 2. А. Модільяні, П. Пікассо та А. Сальмон біля входу до «Ротонди», 1916р.

Художній напрям, в якому працював Модільяні, традиційно відносять до експресіонізму через відмову від художніх принципів академізму, надзвичайну виразність художньої мови, трохи незграбні композиції та похмурий колорит його картин. Однак у цьому питанні не все так однозначно. У його творчості можна простежити відлуння примітивізму та абстракції. Скульптурні студії Модільяні демонстрували вплив модної на той час африканської пластики на його творчість. Власне експресіонізм у творчості Модільяні проявився у виразній чуттєвості його картин, у великій їхній емоційності [1], що відповідало його власним глибоким переживанням.

Амедео Модільяні вважається майстром краси оголеного жіночого тіла [2]. Він одним із перших почав зображати ню реалістичніше в емоційному плані. Саме цей факт свого часу спричинив блискавичне закриття його першої персональної виставки в Парижі. Оголена натура у творчості Модільяні – це не абстрактні, рафіновані образи, а реальні портретні зображення (рис. 3). Техніка та тепла колірна гама у картинах Модільяні «оживляє» його полотна. Картини, виконані у жанрі ню, вважаються перлиною його творчої спадщини [3] та до сьогодні продаються на аукціонах мистецтва за великі гроші.

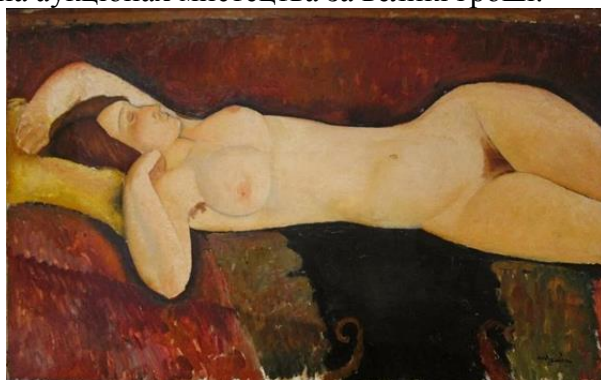

Рис. 3. Ле гран ню. А. Модільяні, 1919р.

Творчість Амедео Модільяні також виступає сублімацією його любовних переживань. Першим палким захопленням Амедео стала поетеса та феміністка Беатріс Хастінгс. На прикладі портретів цієї жінки можна відстежити зміни у відносинах між коханцями (рис. 4, рис. 5): пара розійшлася після низки гучних скандалів. Особливою рисою творчої манери митця став спосіб зображення очей моделей – вони часто були порожніми. Це може свідчити про більшу захопленість художника кольором та формою, ніж особистістю Беатріс, яка згодом перетворилася для нього на «чергову» натурницю.

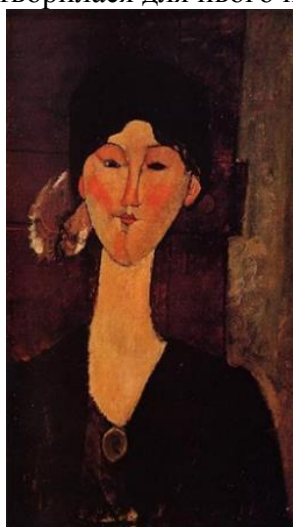

Рис. 4. Портрет Беатріс Хастінгс.
А. Модільяні, 1915р.

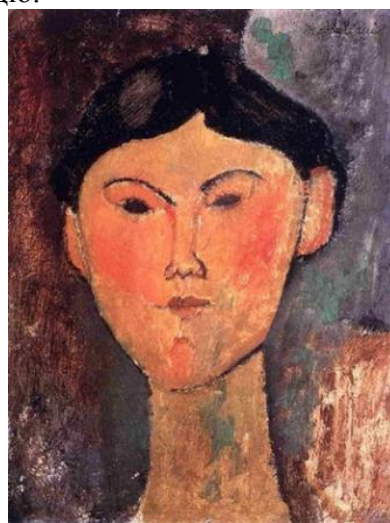

Рис. 5. Портрет Беатріс Хастінгс.
А. Модільяні, 1915р.

Останнім коханням митця стала дев'ятнадцятирічна Жанна Ебюртен – студентка Академії Колароссі. Все своє життя Амедео був відлюдником і тільки ця юна пані змогла

відкрити в його душі любов та принести спокій. На своїх полотнах Модільяні зобразив Жанну щонайменше двадцять п'ять разів (рис. 6, 7). Примітно, що її очі він зробив доволі виразними, а силует і загальний образ – витонченими та чарівними.

Рис. 6. Портрет Жанни Ебюртен. А. Модільяні, 1917р.

Рис. 7. Портрет Жанни Ебюртен. А. Модільяні, 1918р.

Рис. 8. Жанна Ебюртен (фотографія)

Про життя Модільяні в останній період відомо небагато. У 1918 р. Жанна Ебюртен народила йому доньку. Деякий час вони жили на півдні Франції, пізніше повернулися до Парижа. Завдяки другу Модільяні меценату Леопольду Зборовському його роботи були виставлені в Лондоні та отримали захоплені відгуки публіки. Стан здоров'я художника погіршувався, але він продовжував працювати, втікаючи від реального життя до світу мистецтва. У травні 1919 року він брав участь в Осінньому салоні в Парижі. Дізнавшись про повторну вагітність Жанни, пара вирішила побратися, проте весілля так і не відбулося через захворювання Модільяні. Художник помер у січні 1920 року від туберкульозного менінгіту в одній із паризьких лікарень. Жанна не змогла пережити важку втрату і наклала на себе руки. Трагічна рання смерть Модільяні спричинила вибух суспільного інтересу до його творчості: публіка почала активно купляти його картини, ім'я художника назавжди увійшло до історії світового мистецтва.

Висновки. Художня рефлексія та сприйняття світу художником дуже сильно залежать від його ментального стану та емоцій. Можна зробити висновок, що для Амедео Модільяні мистецтво стало інструментом сублимації особистих переживань. При цьому митець більше був зацікавлений в істотній природі буття, ніж у конкретних особистостях. Його метод творчої рефлексії полягав у концентрації на емоціях та почуттях, власних переживаннях. Він зображував оголені тіла з неймовірною пластикою і точністю форм, проте завжди усвідомлював межу між «природним» та «інтимним». Остання любов Амедео не постає оголеною на його полотнах, що демонструє особливе ставлення до неї. Жанна Ебюртен була не просто захопленням, а потаємною мрією і життям митця. Він бачив її сутність, про що свідчить детальне зображення очей, на відміну від багатьох інших натурниць.

У болісних реаліях сучасності сублимація мистецтвом виступає одним з найдієвіших способів пережити негативні емоції та повернутися до нормального ритму життя. Вже кілька років українські митці лікують свої душі і серця. Тривожність сильно впливає на нашу буденність, проте перманентне лікування медикаментами не є виходом. Справжніми ліками стає мистецтво, допомагає відволіктися від негативних думок і перетворити розпач або тривогу на красу та світло, якого наразі не вистачає у житті (рис. 9, 10). Переживання важких емоцій через мистецтво часом здатне рятувати від затяжних руйнівних думок та відволікати від тем, які наразі можуть викликати негативні асоціації (рис. 11). Поради сублимувати через мистецтво озвучуються сучасними психологами та психотерапевтами як дієвий метод побороти певні ментальні проблеми (рис. 12). На нашу думку, Амедео Модільяні несвідомо прийшов до цього самотужки, шукаючи порятунку у кольорі та формі.

Рис. 9. «Оголена, що лежить».
С. Болгарина, 2023р.

Рис. 10. «Автопортрет. Роздуми».
С. Болгарина, 2023р.

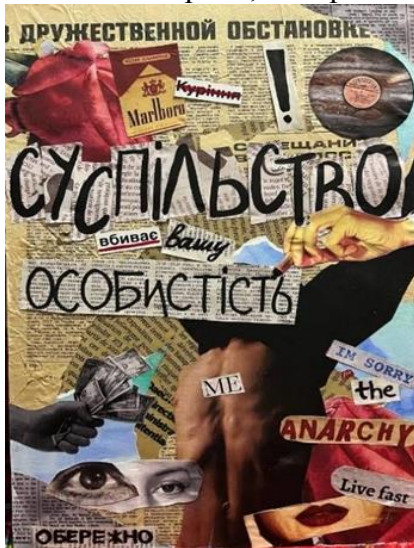

Рис. 11. «Суспільство» (колаж).
С. Болгарина, 2023р.

Рис. 12. «Ці(н/л)уй».
С. Болгарина, 2024р.

Література:

1. Величні твори мистецтва: шедеври архітектури, живопису, скульптури. Київ: Booker & Booker, 2011. С. 156-160.
2. Great paintings. The world`s masterpieces explored and explained. London: Penguin Random House, 2018. 258 p.
3. Rose-Marie & Rainer Hagen. What Great Paintings Say. 100 Masterpieces in Detail. Köln: Taschen, 2021. 664 p.